

YO'L HARAKATI XAVFSIZLIGINING BUGUNGI HOLATI

Nurullayev Umidbek Xudayberdiyevich

Jamoat Xavfsizligi Universtituti magistraturasi tinglovchisi, katta leytenant

Annotatsiya: Yo'l harakati xavfsizligi har yili millionlab odamlarning hayotiga ta'sir qiladigan global muammodir. Yo'llarda avtotransport vositalari soni ortib borayotgani va aholi soni ortib borayotgan bir sharoitda yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashning hozirgi holatini tahlil qilish va takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlash muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada biz yo'l harakati xavfsizligining turli jihatlarini ko'rib chiqamiz va muammolar va potentsial echimlarni muhokama qilamiz.

Kalit so'zlar: xavfsizlik choralari, yanggi loyihalar, texnologiyalar, potentsial yechimlar

Kirish: Yo'l harakati xavfsizligining hozirgi holati butun dunyoda tobora ko'proq tashvish uyg'otmoqda. Texnologiyalar va xabardorlik kampaniyalaridagi yutuqlarga qaramay, yo'l-transport hodisalari har yili millionlab odamlarning hayotiga zomin bo'lib, jarohatlarga olib keladi. Quyida yo'l harakati xavfsizligining hozirgi holatining asosiy jihatlarini keltirilgan:

Global statistik ma'lumotlar: Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, har yili taxminan 1,35 million kishi yo'l-transport hodisalarida halok bo'ladi va bu butun dunyo bo'ylab o'limning asosiy sabablaridan biriga aylanadi. Bundan tashqari, 20-50 millionga yaqin odam o'limga olib kelmaydigan jarohatlarga duchor bo'ladi, bu ko'pincha uzoq muddatli nogironlikka olib keladi.

Rivojlanayotgan mamlakatlar: Rivojlanayotgan mamlakatlar nomutanosib ravishda yo'l-transport hodisalaridan ta'sirlanadi. Bu hududlarda jahon transport vositalarining yarmidan kamrog'iga ega bo'lishiga qaramay, global yo'l-transport hodisalarining 90 foizi to'g'ri keladi. Infratuzilmaning yomon ta'minlanganligi, yo'l harakati qoidalarining yetarli darajada tatbiq etilmagani va aholining xabardorligi yo'qligi kabi omillar bu mamlakatlarda baxtsiz hodisalar sonining ko'p bo'lishiga sabab bo'lmoqda.

Inson omillari: Ehtiyotsiz haydash, tezlikni oshirish, mast holda haydash va chalg'itib haydash kabi inson omillari yo'l-transport hodisalariga muhim hissa qo'shmoqda. Texnologiyaning o'sishi bilan chalg'ituvchi haydash haydash paytida smartfondan foydalanish tufayli ortib borayotgan tashvishga aylandi. Bundan tashqari, charchoq va haydovchilik bilimining etishmasligi ham baxtsiz hodisalarda rol o'ynaydi.

Infratuzilma va transport vositalari xavfsizligi: Yo'l harakati xavfsizligi infratuzilma va transport vositalari xavfsizligi choralari bilan chambarchas bog'liq. To'g'ri yo'l belgilari, yorug'lik va belgilar bilan yaxshi mo'ljallangan yo'llar baxtsiz hodisalar darajasini kamaytirishga yordam beradi.

Xuddi shunday, transport vositalarida xavfsizlik yostiqchalari, xavfsizlik kamarlari va elektron barqarorlikni nazorat qilish kabi xavfsizlik funktsiyalarini amalga oshirish baxtsiz hodisa yuz berganda jarohatlarning og'irligini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin.

Hukumat siyosati va ijrosi: Hukumat siyosati va samarali tatbiq etish yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Yo'l harakati qoidalariga qat'iy rioya qilingan, yo'l harakati qoidalarini buzganlik uchun jazo choralari kuchaytirilgan va yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha keng qamrovli strategiyalar mavjud bo'lgan mamlakatlarda yo'l-transport hodisalari darajasi pastroq bo'ladi.

Haydovchilarning mas'uliyatli xulq-atvorini targ'ib qilish va ta'lim kampaniyalari orqali aholining xabardorligini oshirish ham yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda muhim qadamdir.

Yo'l harakati xavfsizligi tashabbuslari: Yo'l harakati xavfsizligini yaxshilash uchun turli tashkilotlar va manfaatdor tomonlar birgalikda ishlamoqda. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida 2030 yilga borib yo'l-transport hodisalari qurbonlarini 50 foizga kamaytirishni maqsad qilgan.

Yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha Global hamkorlik tashkiloti, Jahon banki va turli nodavlat notijorat tashkilotlari tadqiqot, targ'ibot va yo'l harakati xavfsizligi tashabbuslarini amalga oshirishda faol ishtirok etmoqda.

Dunyo bo'ylab har yili 1,2 milliondan ortiq odam yo'llarda halok bo'ladi va 20 dan 50 milliongacha odam o'limga olib kelmaydigan jarohatlarga duchor bo'ladi. Dunyoning aksariyat mintaqalarida yo'l-transport jarohatlarining ushbu epidemiyasi hanuzgacha oshib bormoqda. So'nggi besh yil ichida ko'pchilik mamlakatlar yo'l harakati xavfsizligini yaxshilash va yo'llarda halok bo'lganlar sonini kamaytirish bo'yicha kompleks yondashuvni qanday amalga oshirishi mumkinligi haqida ko'rsatma beruvchi yo'l-transport shikastlanishining oldini olish bo'yicha Jahon hisobotining tavsiyalarini ma'qulladi.

Biroq, bugungi kunga qadar yo'l harakati xavfsizligini global baholash ushbu yondashuv qay darajada amalga oshirilayotganligini ko'rsatadigan hech qanday global baholash o'tkazilmagan. Yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha ushbu global holat hisoboti standartlashtirilgan so'rovdan olingan ma'lumotlardan foydalangan holda 178 mamlakatda yo'l harakati xavfsizligi holatining birinchi keng ko'lamli bahosidir.

Natijalar mamlakatlarning boshqa mamlakatlarga nisbatan yo'l harakati xavfsizligi holatini baholashda foydalanishi mumkin bo'lgan mezonni taqdim etadi, shu bilan birga xalqaro miqyosda taqdim etilgan ma'lumotlar birgalikda vaqt o'tishi bilan taraqqiyotni o'lchash mumkin bo'lgan global "tayanch" sifatida ko'rib chiqilishi mumkin. Global holat hisoboti bir qator asosiy xulosalarni taqdim etadi:

Daromadlari yuqori va past daromadli mamlakatlarda yo'l-transport hodisalarida o'lim darajasi yuqori (100 000 aholiga mos ravishda 21,5 va 19,5) yuqori daromadli mamlakatlarga (100 000 kishiga 10,3) ega. Dunyo bo'ylab yo'llarda o'lim holatlarining 90% dan ortig'i past va o'rta daromadli mamlakatlarda ro'y beradi, bu mamlakatlarda ro'yxatdan o'tgan avtomobillarning atigi 48% ga to'g'ri keladi.

Yo'l harakati qatnashchilarining xatti-harakatlarini o'zgartirish ko'p o'n yillar davomida yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha amaliyotchilar faoliyatining asosiy yo'nalishi bo'lib kelgan. Ko'pgina avariylar qaysidir ma'noda yo'l foydalanuvchisining xatosi tufayli yuzaga kelganligini hisobga olsak, xatti-harakatlarni yaxshilash yo'l harakati xavfsizligini yaxshilashning birinchi varianti bo'lishi aniq ko'rinadi.

Biroq, xavfsizlik imtiyozlarini ishlab chiqarish uchun xatti-harakatni o'zgartirish hali ham jiddiy muammolarni va ba'zan juda cheklangan foyda keltiradi. Yo'l foydalanuvchilari bilan bog'liq muammolarni hal qilish uchun samaraliroq echimlarni ko'pincha boshqa Xavfsiz tizim ustunlarida topish mumkin. Masalan, yo'l foydalanuvchilariga tegishli tezlikda juda to'g'ridan-to'g'ri vizual signallarni taqdim etish yoki hatto jismoniy choralari orqali tezlikni cheklash uchun yo'llarni loyihalash mumkin.

Bu, odatda, haydovchilarga yuqori tezlik xavfi haqida aytib berishdan va ular sekinlashishi kerakligini aytishdan ko'ra samaraliroqdir. Xuddi shunday, avtomobil texnologiyalari turli ogohlantirish tizimlari, qisman avtomatlashtirish (masalan, avtomatik favqulodda tormozlash) va transport vositalarini boshqarish tizimlari (masalan, xavfsizlik kamarlarini eslatish tizimlari va alkogol blokirovkalari) orqali haydovchi xatti-harakatlarini xavfsiz boshqarishda ortib borayotgan rol o'ynaydi.

2023-yilning 18-19-may kunlari BMT YEIK 7-Global Yo'l harakati xavfsizligi haftaligi munosabati bilan O'zbekistondagi YUNISEF va O'zbekiston Ichki ishlar vazirligi bilan hamkorlikda 2023-yilning 18-19-may kunlari "Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash bo'yicha" milliy tizimni takomillashtirish bo'yicha seminar tashkil etadi. O'zbekistonning Yo'l harakati xavfsizligi samaradorligini tahlil qilish (RSPR) xulosalari va tavsiyalari.

Seminar Yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha milliy manfaatdor tomonlar bilan Sharhning asosiy xulosalari va tavsiyalari bo'yicha siyosiy muloqot bilan boshlanadi, so'ngra tezlikni boshqarish va xavfsiz transport vositalari bo'yicha salohiyatni oshirish bo'yicha seminar bo'ladi.

Maqsad - milliy yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash bo'yicha manfaatdor tomonlarning milliy yo'l harakati xavfsizligi tizimini hisobot natijalari asosida yangilash, tezlikni boshqarish va nazorat qilish bo'yicha ilg'or tajribalarni almashish, shuningdek, Birlashgan Millatlar Tashkilotining yo'l harakati xavfsizligini samarali tatbiq etishning ahamiyati va afzalliklarini ta'kidlash. tegishli huquqiy hujjatlar.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining davom etayotgan 7-Global Yo'l harakati xavfsizligi haftaligi va uning barqaror transportga e'tibor qaratishi hamda piyoda yurish, velosipedda yurish va jamoat transportidan foydalanishga o'tish zarurligiga muvofiq, barcha yo'l harakati qatnashchilarining xavfsizligi harakatchanlikni qayta ko'rib chiqish bo'yicha barcha sa'y-harakatlarning asosi bo'lishi kerak.

Yo'l tarmoqlari zaif foydalanuvchilarni hisobga olgan holda ishlab chiqilishi kerak: bolalar, o'smirlar, nogironlar, piyodalar, velosipedchilar va jamoat transporti foydalanuvchilari.

O'tgan o'n yillikda O'zbekiston hukumati yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash bo'yicha uzoq muddatli majburiyatlarini yaqqol namoyon etdi. Shunga qaramay, milliy yo'l harakati xavfsizligi tizimini yaxlit tarzda yangilash bo'yicha keyingi harakatlar zarur.

O'zbekistonda halok bo'lgan yo'l-transport hodisalari soni yuqoriligicha qolmoqda, bu esa yo'l harakati xavfsizligi tizimini yangilash bo'yicha tizimli yondashuv zarurligini ko'rsatmoqda.

2017-2020-yillarda yo'l-transport hodisalarida halok bo'lganlar soni 26 foizga, jarohatlanganlar soni 46 foizga kamayganidan so'ng, 2021-yilda bu ko'rsatkichlar mos ravishda qariyb 24 va 40 foizga oshdi. Yaxshiyamki, 2022 yilgi dastlabki ma'lumotlarga ko'ra, bu tendentsiya teskari.

Ko'rib chiqishda yo'l harakati xavfsizligini boshqarish tizimini yanada takomillashtirish, jumladan, yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha Respublika maxsus komissiyasining strategik rolini oshirish va natijalarni oshkora taqdim etgan holda milliy strategik hujjatlarda maqsadli ko'rsatkichlarni aniq belgilash tavsiya etiladi. Yo'l harakati xavfsizligini moliyalashtirish manbalari yo'l harakati xavfsizligi sektorining doimiy ehtiyojlarini qondirish uchun barqaror bo'lishi kerak.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining YeIK mintaqaviy maslahatchisi janob Nenad Nikolic yo'l infratuzilmasining faol va passiv xavfsizligini ta'minlash uchun yo'llarni loyihalash bo'yicha milliy ko'rsatmalar va standartlar yangilanishi va sinchkovlik bilan qo'llanilishi kerakligini ta'kidladi.

Barcha yo'l foydalanuvchilari uchun xavfsiz tezlikni ta'minlash uchun shaharlarda tezlik chegaralariga alohida e'tibor berilishi kerak, ular 50 km / soat va maktab zonalarida va umumiy maydonda 30 km / soat ga tushirilishi kerak.

“Dunyo miqyosida va O'zbekistonda yo'l-transport hodisalarining eng ko'p qurbonlari bolalar va yoshlar bo'lib qolmoqda. Shunday bo'lsa-da, bunday yo'l-transport jarohatlari va o'lim holatlarining ko'pchiligining oldini olish mumkin”, — dedi UNICEFning O'zbekistondagi vakolatxonasi rahbari Munir Mammadzoda. “YUNISEF O'zbekistondagi yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha tahlil natijalarini ko'rib chiqishda Hukumatni qo'llab-quvvatlashda UNECE va boshqa hamkorlarga qo'shiladi”.

“Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash bo'yicha targ'ibot, ma'rifiy va ma'rifiy tadbirlar yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda muhim sanaladi va bir qator hukumat hujjatlarida o'z aksini topadi. Shu bilan birga, har bir kishi piyodalar va velosipedchilar haqida ko'proq xabardor bo'lish va ehtiyot bo'lish orqali yashash joyidagi harakatchanlikni qayta ko'rib chiqish va yaxshilashda rol o'ynashi mumkin; odamlar yig'iladigan joylarda, bolalar uchrashadigan, o'qiydigan va o'ynaydigan maktablar atrofida tezlik pasaymoqda”, — dedi IIV Yo'l harakati xavfsizligi bosh boshqarmasi boshlig'i Olim Saidov.

Sharh shuningdek, salohiyatni oshirish va bilimlarni uzatishni davom ettirish, mintaqaviy va xalqaro institutlar bilan hamkorlik qilish hamda Birlashgan Millatlar Tashkilotining yo'l harakati xavfsizligiga oid asosiy konventsionalari va kelishuvlarini samarali amalga oshirishga chaqiradi.

Xulosa

Yo'l harakati xavfsizligining hozirgi holati shoshilinch choralar ko'rishni talab qiladigan ko'plab muammolarni keltirib chiqaradi. Qattiqroq qonunchilik, takomillashtirilgan infratuzilma, ilg'or texnologiyalar va keng ko'lamli tushuntirish kampaniyalari xavfsiz yo'llarni ta'minlashning muhim elementlari hisoblanadi.

Barcha manfaatdor tomonlar, jumladan, jismoniy shaxslar, hukumatlar va tashkilotlar uchun hamkorlik qilish va hayotni saqlab qolish va keraksiz baxtsiz hodisalarning oldini olish uchun yo'l harakati xavfsizligiga ustuvor ahamiyat berish juda muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. E. Ilyina, Yo'l harakati xavfsizligini baholash usullari: sharh, Rossiya Federatsiyasining transporti, № 1(86), 22-25-bet (2020).
2. E. V. Dinges, Yo'l harakati xavfsizligini yaxshilash bo'yicha chora-tadbirlarni rejalashtirish va samaradorligini baholash usullari: monografiya, MADI, 140 p. (2016)
3. E. V. Dinges, Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash tizimini takomillashtirish yo'llari (iqtisodiy jihat) INFORMAVTODOR, 4-son, 5-37-betlar. (1994)
4. V. Chvanov, Ijtimoiy-iqtisodiy omillar va yo'l tarmog'ining rivojlanishining harakat xavfsizligiga ta'sirini o'rganish, (2005).